

**RUTA A PEU
PER L'ENTORN
DE SANT CLIMENÇ
EL DIA DE SANT JOAN**

BASSADÒRIA

Accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies

TERRITORI DE MASIES

Territori de Masies Treballa per promoure el coneixement, respecte, conservació i promoció del patrimoni posant èmfasi en la recuperació de la memòria i cultura popular, la reivindicació de la cultura pagesa i de la vida als petits pobles.

➤ www.territoridemasies.cat

tasta TERRITORI DE MASIES

Tasta Territori de Masies és un projecte que vol fomentar la venda directa i els circuits curts de comercialització, acostant el producte local als visitants però també al veïnat.

➤ www.territoridemasies.cat/botiga

BASSADÒRIA

El Projecte Bassadòria té com objectiu realitzar accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies i generar espais de reflexió i oferta d'activitats pel reconeixement integral dels serveis ambientals dels boscos. Es pretén fer una identificació col·lectiva d'elements emblemàtics pels serveis ambientals: conèixer elements i espais d'interès natural, participar en ciència ciutadana i fer custòdia participada.

➤ www.territoridemasies.cat/bassadoria

El Grup de Natura del Solsonès és una secció del Centre d'Estudis Lacetans (CEL), que té com a objectius principals estudiar, protegir i difondre els valors naturals de la comarca.

➤ www.lacetans.org/gns

Sàmara

SEMBREM NÀTURA

Sàmara Sembrem-Natura és una cooperativa sense ànim de lucre d'educació ambiental i experiències a la natura del Solsonès.

➤ www.samara.cat

SANT JOAN: SOLSTICI, RITUALS I FESTIVITAT

El calendari festiu tradicional és fruit de l'adaptació al calendari solar, com ho evidència tant la data de Nadal com la de Sant Joan. Eren festes paganes celebrades des de temps primitius (sobretot els solsticis), on es feien celebracions rituals amb encesa de fogueres (per Sant Joan) o rituals funeraris que celebren la culminació i exaltació de monuments arqueològics com els dòlmens, molts d'ells, construïts de tal manera que en el solstici d'hivern el sol il·lumina l'interior de la cambra. Els solsticis són des de llavors dates màgiques i festives. Posteriorment la religió catòlica es va adaptar a les festivitats tradicionals paganes que giraven entorn el calendari lunisolar; Nadal al solstici d'hivern, i Sant Joan al solstici d'estiu.

La nit de Sant Joan es coneix també com a Nit de les Bruixes. És una nit de reunions per tota aquella mena de criatures màgiques que a la seva manera són dotades d'enteniment. Es diu que cal anar amb compte de no topar-se amb bruixes i tots els altres practicants de màgia negra, ja que aquest és just el dia que fan servir per collir els vegetals amb els quals practicaran llurs pocions i males arts.

És la nit més curta de l'any, i el dia més llarg. Les plantes gaudeixen de les màximes hores de sol i les seves propietats medicinals es troben en el seu moment àlgid.

La nit de Sant Joan és una de les celebracions amb un costumari més extens, del qual avui ja se n'ha perdut una part important. Avui pràcticament ningú penja rams de flors a les portes de les habitacions de les noies, però sí que es manté la festivitat entorn la foguera, i encara trobem diverses persones que surten a collir l'herba de Sant Joan i en fa rams que es penjaran a casa durant tot l'any i que aportaran fortuna.

Hom creu que la virtut de les herbes està relacionada amb la força i la durada de l'exposició al sol. Fins a la nit de Sant Joan, en què se celebra el solstici d'estiu, la virtut de les herbes ha anat augmentant en anar-se fent més llarg el dia; a partir d'ara el dia anirà minvant i, amb ell, la virtut de les plantes. Per tant, la mitjanit de Sant Joan és el moment de l'any en què els vegetals tenen més virtut. Hi ha la creença que al bon punt de la mitjanit de Sant Joan totes les herbes cobren virtut guaridora i que si hom es frega en aquest moment la part danyada del cos amb la primera herba que troba, sanarà d'aquella malaltia. La nit de Sant Joan les herbes també adquireixen poder protector contra els mals esperits. Per això era costum entre la gent del camp sortir a buscar herbes ben aromàtiques, amb les quals feien una creu que penjaven a la porta de la casa per tal que els guardés de mals averanys. La de l'any anterior la cremaven a la foguera.

Joan Amades

Costumari català. El curs de l'any (1952)

LA RUTA

Itinerari: **1,7 Km**

Desnivell: **55 m**

EL POBLE DE SANT CLIMENÇ

Sant Climenç ha esdevingut l'entitat administrativa del municipi (aplega l'ajuntament i l'escola rural del terme) i l'única entitat de població del municipi de Pinell de Solsonès que té un mínim nucli de poblament agrupat a redós de l'antic castell i de l'església, mantenint en part l'estructura de vila closa.

La vila closa de Sant Climenç és conformada per una allargassada pinya de cases tancades en si mateixes i amb un sol control d'accés conformat per angles rectes per tal de dificultar l'entrada en cas de possibles atacs. Té el seu origen en un moment remot, però es deuria reforçar juntament amb el castell i la fortificació datada entorn als segles XII i XIII, moment que passa del domini dels senyors de Pinell als de Cardona. Cap a finals del segle XVI, els Cardona van transformar el castell en una casa senyorial.

Actualment, el conjunt medieval, força ben conservat, presenta diversos cossos d'edificació, de carreus toscos, amb finestres de llindes horitzontals. De la construcció del segle XIV en resta la portalada d'entrada, de mig punt, dessota una torre quadrada, així com el pati, on encara hi ha restes del ràfec de l'escala que va existir. El portal d'entrada

Vila Closa de Sant Climenç.

ve suportat per uns contraforts de pedra i s'accedeix al mateix per una rampa.

L'església de Sant Climenç, del segle XII i, per tant, d'origen romànic rural, ha sofert diverses modificacions, com la construcció de la nova sagristia, ja en ple segle XVIII, i l'ubicació al mur sud d'una nova nau l'any 1932, just a sobre de l'antic cementiri.

Dins de l'àrea d'influència parroquial de Sant Climenç, hi trobem la capella del Segrat Cor, a la masia de Llorens; l'enrunada capella de Sant Esteve de Ramells o de Coïns, a tocar de la casa de Ramells; la capella de la Mare de Déu del Remei o Santa Maria del Puit; la capella de Santa Magdalena, a la mateixa casa del Puit; la capella de Sant Francesc,

Església de Sant Climenç. Font: Turisme Solsonès

l'ermita de l'Ascenció (o Sant Ció) i l'enrunada de Sant Ermengol, adossada i a prop de la casa del les Cots respectivament; i l'ermita de Santa Magdalena, a tocar de la masia de Cal Setó.

La Festa Major de Sant Climenç se celebra el 24 de juny, per Sant Joan. També és interessant esmenar l'anomenada Festa Major de la Serra de Sant Climenç, i que se celebra a la capella de l'Ascenció al mes de maig. Al novembre, el cap de setmana posterior a la diada de Sant Climenç, dates en que antigament es celebrava una fira, es porta a terme una festa dedicada a la promoció i tast de l'allioli de codony, producte gastronòmic molt estès a la contrada. Per pasqua també se celebren les caramelles, recuperades l'any 2007, on cada any els

caramellaires van a cantar i ballar a totes les parròquies del municipi.

A nivell cultural i associatiu, cal destacar el Grup d'Esplai Vila Closa, fundat a començaments del 1995 quan un grup de joves que havien participat anys enre amb l'organització de les festes de Nadal varen veure la possibilitat de portar a terme altres activitats per permetre a la gent del poble espais de lleure, sobresortint el fet de fer teatre. Actualment, aquesta entitat no està activa, l'última representació la van fer l'any 2013, a l'espera de tornar a aixecar el taló.

Avui, el veïnat s'organitza per tirar endavant les diferents festivitats del poble, però no en destaca cap organització formal a nivell associatiu.

LA FESTA MAJOR I L'AIXECADA DEL PI

La Festa Major de Sant Climenç se celebra per Sant Joan el 24 de juny.

La nit de la revetlla es fa el sopar popular de festa major amb tot el veïnat i l'endemà comença la diada amb la missa, on al sortir es fa la benedicció i repartiment del pa, i la tradicional aixecada del pi. La festa acaba a la tarda amb un ball de festa major.

L'aixecament del pi és un costum molt antic i arrelat a Sant Climenç. Tradicionalment, la nit del 23 al 24 de juny el jovent del poble va al bosc de l'entorn a tallar una pinassa gran, de 15 metres aproximadament, i l'endemà s'aixeca i es planta al mig de la plaça, on hi romanirà fins a la propera festa major. Es pela l'escorça i es desbranca fins a deixar part de la capçada. Al capdamunt s'hi penja l'estelada. Antigament, al cap de l'any, el pi es tallava i se'n feia llenya, que es venia i amb els diners recollits es pagava la festa d'aquell any.

Malgrat que és una tradició ben viva i que l'aixecada del pi es segueix fent de la manera que marca la tradició, és cert que el fet d'anar a buscar el pi s'ha adaptat a la idiosincràsia del moment. Abans, el jovent portava el pi carregat a l'espalla, avui, s'arrossega amb un vehicle motoritzat fins al poble. També en els darrers anys, en lloc d'anar-lo a buscar la vigília de la diada, s'hi va el mateix dia al matí. I aquell jovent, ara no tan jove, i la pèrdua d'habitants; fa que actualment s'hi involucri tot el poble.

La natura ha estat sempre l'abric dels pobles i habitants del Baix Solsonès. Per això no resulta estrany que formi part de diverses festivitats locals.

Font: Territori de Masies

EL RAMET DE SANT JOAN I LES SEVES PLANTES

El dia especial on prenen molt sentit els rituals és la nit de Sant Joan, coincidint amb el solstici d'estiu. Els rituals de la nit de Sant Joan tenen en comú els tres elements depurats per excel·lència: el foc, les herbes i l'aigua.

A Catalunya, existeixen diferents rituals que es fan la nit de Sant Joan, entre elles la més comuna és la foguera encesa amb la flama del Canigó i una altra seria la dels rams de Sant Joan.

“La llegenda explica que una noia va sortir a collir flors i plantes per fer-se un ram, les va trenar en forma de creu i les va penjar a la porta de casa seva. El seu pretendent, que fa dies que la ronda, es nega a entrar a la casa. Quan ella, sorpresa, li pregunta qui és, ell es veu forçat a confessar-li que és el maligne (el diable) i que li vol robar l'ànima. El ram de Sant Joan l'ha protegit del mal.”

La tradició diu que les plantes que componen el ram de Sant Joan són màgiques, amb propietats curatives i han de ser collides a l'albada. El ram ha de penjar-se a la porta de casa per procurar-se bona sort, prosperitat i protecció contra els mals esperits, i s'ha de conservar durant tot l'any fins al proper Sant Joan, quan serà llençat al

Recol·lecció de plantes medicinals.
Font: Sàmara Natura

foc i substituït pel nou. La base del ram és el **pericó o herba de Sant Joan**, la **sempreviva**, les **fulles de noguer** i el **crespinell**. Però també hi podem trobar altres plantes medicinals que es trobin en el territori com l'orenga, el romaní, el

timó (farigola), l'espígol, l'espernallac... plantes presents als Pirineus orientals i a la conca mediterrània. La composició varia segons la disponibilitat de plantes en el territori. El caràcter tradicional i pagà de la festa de Sant Joan està

relacionada amb el sol i, per tant, també amb el foc que el representa. Aquesta nit es considera màgica i ideal per treballar aspectes de neteja, reforç de l'autoestima, creativitat, força i per proposar-nos bons desitjos.

LES PLANTES DEL RAMET DE SANT JOAN

Font: Sàmara Natura

Pericó o herba de Sant Joan (*Hypericum perforatum*)

És una planta herbàcia de la família de les clusiàcies i té una mida d'uns 50 a 90 cm d'alçada. És fàcil d'identificar, perquè les seves fulles oposades si n'observen, a contrallum, punts translúcids que són les glàndules de l'oli essencial. Les flors són de color groc i tenen forma estrellada. Les seves propietats medicinals són diverses. Si es fa infusió de les flors, s'utilitza com a antidepressiu, millora la concentració i ajuda a fer desaparèixer els símptomes de cansament i tristesa. És molt popular l'ús de l'oli de cop, per calmar dolors musculars o causats per contusions o bé de les articulacions, i per curar ferides, talls i cremades lleus.

Font: Sàmara Natura

Sempreviva (*Helichrysum stoechas*)

És una planta herbàcia de la família de les asteràcies i té una mida d'uns 40 cm d'alçada. Les fulles alternes lineals són d'un color blanquinós. Les flors de color groc tenen una aparença de flor seca quan ha acabat la floració i d'on li ve el nom de sempreviva. Ens deixa la seva aroma impregnada quan la toquem amb les mans; per això, amb les flors, se'n fan rams o coixins aromàtics. La seva infusió s'utilitza com a anticatarral, digestiu i antisèptic ocular. Hi ha la creença que, posada sota el matalàs o dins d'una butxaca, desinflama les morenes.

Font: Samara Natura

Fulles de noguer (*Juglans regia*)

És un arbre de la família de les juglandàcies que pot arribar a fer de 10 a 35 metres d'alçària. És un arbre caduc amb fulles compostes alternes grans. D'aquest arbre se n'aprofiten tant les fulles com els fruits. Se n'utilitzen les fulles com a antiinflamatori, depuratiu, per a la conjuntivitis, per fer baixar la pressió... Les nous verdes són l'ingredient bàsic per elaborar la ratafia. La nou és rica en olis vegetals poliinsaturats. La ingesta habitual de nous permet reduir a un 50% el risc de patir malalties coronàries.

Font: Wikimedia commons

Crespinell (*Sedum sediforme*)

És una planta herbàcia de la família de les crassulàcies i té una mida de 20 a 60 cm. El crespínell és una planta crassa o suculenta perquè reté aigua a les fulles, tiges i arrels. Se n'apliquen les fulles fresques, aixafades, com a cataplasma per curar llagues, picades, cremades, ferides de la pell i per estovar les durícies dels peus. Es diu que és l'àloe vera catalana. Antigament, se'n preparava un xarop que es prenia com a reconstituent i reforçant.

Font: Sàmara Natura

Orenga

(*Origanum vulgare*)

És una planta herbàcia de la família de les labiades i té una mida de 75 a 90 cm. Les fulles són petites de fins a 4 cm de llargada i 2 cm d'amplada i tenen punts translúcids com el pericó, a contrallum, es veuen; són les glàndules dels olis essencials de la planta. Les flors són de color rosat i estan agrupades en inflorescència. S'utilitza fresca o seca per condimentar amanides, plats de pasta, peix, estofats... per garantir una bona digestió. La infusió de fulles i flors facilita la digestió, els refredats, la gola i la regulació de la menstruació. Es recomana no prendre la infusió abans d'anar a dormir per la seva propietat excitant.

Font: Sàmara Natura

Romaní

(*Salvia rosmarinus*)

És un arbust de la família de les labiades i pot arribar a fer un metre d'alçada. Les fulles són perennes i molt aromàtiques, té molta presència a les brolles de la comarca. S'utilitza per condimentar diferents plats gastronòmics. És ric amb olis essencials i és molt estimulant, per això, en èpoques de cansament, tant físic o mental, es fan infusions. També es fa servir per calmar dolors contraccionals musculars i és fàcil trobar coixins aromàtics de romaní.

Font: Sàmara Natura

Timó o farigola

(*Thymus vulgaris*)

És un petit arbust de la família de les labiades i pot arribar a fer de 30 a 40 cm d'alçada. És molt popular entre els matollars de Catalunya gràcies a la seva abundància, distribució i perquè és poc exigent i creix en tota mena de terrenys assolellats. És l'antibiòtic natural per excel·lència i serveix per guarir qualsevol mena d'infecció i a la cuina molt adequada com a condiment de carns, llegums... Cal guardar-la per la ratafia i la tradició diu que cal collir-la el Divendres Sant.

Espígol

(*Lavanda angustifolia*)

És un arbust de la família de les labiades que pot arribar a un metre d'alçada. També anomenada lavanda i és una mata que fa molt bona olor. S'utilitza molt en perfumeria i aromateràpia. La seva propietat principal quan es consumeix amb infusió és de calmant, tot el contrari que el romaní.

Font: Sàmara Natura

Font: Sàmara Natura

Espernallac

(*Santolina chamaecyparissus*)

És una planta de la família de les compostes que té una mida fins a 60 cm i s'anomena també la camamilla de maó, botja de Sant Joan, entre altres, molt comuna en espais assolellats i pedregosos, sobretot en substrat calcari. És una espècie molt aromàtica que a banda de fer-se servir per fer rams i farcells per a repel·lir insectes, és molt digestiva quan es fan infusions.

Lo Ram Santjoanenc

Lo dia de Sant Joan
n'és dia de festa grossa;
les nines del Pirineu
posen un ram a la porta,
d'ençà que una n'hi hagué
d'ulls blavencs i cella rossa,
tenia una estrella al front
i a cada galta una rosa.
Un fallaire li ha caigut
a l'ull, malhaja la brossa!;
n'apar un esparverot
que fa l'aleta a una tórtora.
Lo matí de Sant Joan
la tortoreta se'n vola,
se'n vola voreta el riu
a cercar ventura bona.
Un ramellet cull de flors,
millor ventura no troba,
floretes de Sant Joan,
de romaní i farigola,
i amb elles fent una creu
del mas la llinda en corona.

Quan arriba el seu galant
a la casa entrar no gosa;
ella li diu des de dins:
–Doncs, per què et quedes defora?
–Perquè em barres lo portal
amb les flors d'aqueixa toia.
–Una ramellet te fa por?
–Me fa por d'aspi sa forma.
–No és d'aspi, no, que és de creu;
si et fa por no ets cosa bona.
–Doncs só el maligne esperit
que les ànimes se'n porta.
Si no fos lo ramellet
la teva fóra ma esposa;
avui jauríem plegats
en mon jaç de foc i sofre.–
D'ençà que això succeí,
ribera amunt del Garona,
lo matí de Sant Joan,
des del Cantàbric a Roses,
les nines del Pirineu 235
posen un ram a la porta.

CANIGÓ de Jacint Verdaguer Santaló
Cant 1 - L'aplec

ELS BOSCOS DE PINASSA

El baix Solsonès es pot considerar una zona de transició entre la gran plana agroforestal del centre de Catalunya i les muntanyes dels Prepirineus. Això, li atorga una gran diversitat paisatgística.

Descriure el paisatge de **Territori de Masies** significa parlar de grans dominis de vegetació que engloben diversos hàbitats i formacions vegetals. Parlem de brolles mediterrànies, de prats, de diferents tipus de boscos, de paisatge fluvial i zones humides, de paisatge agrícola, hàbitat de roquissars i petites cingleres.

Si ens centrem en els **bosc de pinassa** (*Pinus nigra* subsp. *salzmannii*), aquests, se situen entre els 500 i els 1.100 m d'altitud. El seu domini s'estén a les obagues i vessants de microclimes continentals freds on el rigor de l'hivern no afavoreix tant la roureda. La pinassa és una espècie considerada endèmica dels Prepirineus centrals i del sistema ibèric i els seus boscos reben la consideració d'hàbitat d'interès prioritari per la Comunitat Europea.

En el seu dens sotabosc hi predominen l'esbarzer (*Rubus ulmifolius*), el boix (*Buxus sempervirens*), el corner (*Amygdalus ovalis*), l'arç blanc (*Crataegus monogyna*) i l'aranyoner (*Prunus spinosa*) com espècies arbustives i la jonça (*Aphyllanthus monspeliensis*), la primavera (*Primula veris*), la viola (*Viola willkommii*) i el corniol (*Aquilegia vulgaris*) en l'estrat herbaci.

En aquest ambient, les mallerengues, com la cuallarga o la carbonera, el mosquiter pàl·lid, el pinsà i el pit-roig, hi són molt abundants. També hi són comuns, com a reproductors, el tudó, la merla, l'àliga marcenca, la cornella, el cucut, els picots, verd i el garser gros. Així mateix, hi són freqüents la guineu, la fagina i el ratolí de bosc. Aquests boscos acullen diversitat de bolets com camagroc, rovellons, llenegues i fredolics.

Pinassa. Font: Sàmara Natura

Pit-roig (*Erithacus rubecula*). Font: Sàmara Natura

Rovelló (*Lactarius sanguifluus*). Font: wikimedia commons

Abrigant el cor de Catalunya s'alcen uns ufanosos boscos de pinassa, de pins alts d'un verd trencat. Arbres de port jove es discuteixen l'espai entre boixos i bardisses, deixant pas a una llum que s'infiltra tímidament. Pinasses centenàries recorden altives i majestuoses el cruixir de vells amics. És bressol de vida: els esquirols juganers saltant de branca en branca, cercant les pinyes que els nodriran; petits bruels, units al xiuxiueig de mallerengues que revolen nervioses entre el fullam. S'escolta el cant d'una tórtora, el caminar d'un sargantaner gros i el moviment subtil d'un conill entremaliat. Mentrestant, en un munt d'escorça, la bella graèlsia espera la foscor per llençar pols d'amor a l'aire.

Rodríguez & Guixé,
2007 FB-CTFC

LA IMPORTÀNCIA DE LES FONTS

L'aigua és vida.

No et sorprendrà res si diem que l'aigua no és un bé il·limitat que de vegades malbaratem sense adonar-nos-en. Tampoc no és un recurs al qual puguin accedir lliurement tots els éssers humans per beure, netejar-se o cuinar, per regar els seus cultius o donar de beure al seu bestiar.

Actualment l'aigua està molt amenaçada pel creixement de la població, les creixents demandes de la indústria i l'agricultura i pels impactes del canvi climàtic. Cal recordar la rellevància de l'aigua dolça com a recurs vital per disposar d'aigua en quantitat i qualitat adequada.

El Solsonès és una comarca singular, anomenada, la comarca de les mil masies, fet que dificulta l'accés de l'aigua a totes les llars. L'abastament de l'aigua a la comarca del Solsonès té una llarga història. Ens centrarem en els últims anys, on les principals fonts d'abastament es localitzen a Odèn, Fontscaldes, Canalda i Riulacó; Lladurs, amb les fonts de Lladurs i la Pedra i la Coma, amb les fonts del Cardener i de les Mesquites. Aquestes són les principals fonts, que gràcies al sistema de la Mancomunitat d'aigües

del Solsonès ens arriba aigua a totes les llars. Ara bé, segur que coneixeu moltes altres fonts arreu del territori. Fonts naturals que formen part de la història i de les vivències de moltes persones, que de menuts, hi anaven a jugar o bé buscar aigua per beure.

Les fonts a banda de la seva importància com a recurs hídric, és important per la biodiversitat. Cal tenir en compte que aquestes surgències, recentment, s'han revelat com els punts calents de biodiversitat de l'ecosistema mediterrani més rics en espècies. Aquesta riquesa contrasta amb la vulnerabilitat i fragilitat d'aquests hàbitats. El canvi climàtic esdevé, per tant, en una seriosa amenaça per a les fonts naturals. Altres factors com la sobreexplotació i la contaminació dels aqüífers dels quals depenen les fonts, exerceixen un efecte en la degradació i desaparició de l'hàbitat.

Les fonts naturals es troben entre els hàbitats més inexplorats i desconeguts des del punt de vista biològic. Pràcticament tampoc s'han desenvolupat estudis que permetin comprendre la seva ecologia i les funcions que exerceixen a escala ecosistèmica. Tampoc hi ha experiències ni el coneixement adequat per a emprendre la restauració ecològica plena i integral

Salamandra. Font: Fermí Sort

de fonts i de sistemes fontinals. Per tant, és una matèria encara força desconeguda a la que cal dedicar-hi molta investigació.

Resulta, per tant, evident que la conservació de l'ecosistema de les fonts ha d'esdevenir un repte de primer ordre i de la màxima urgència. Són reserves de biodiversitat, que actuen com a indicadors de salut de les aigües subterrànies. El sistema fontinal són hàbitats que permeten mantenir un ambient aquàtic molt emprat per les comunitats biològiques que els hi permet resistir durant períodes de sequera, i posteriorment contribuir a la recolonització en els trams de riu que flueixen de nou en períodes de pluja. També son abeuradors per a la fauna silvestre, contribuint al sosteniment de la biodiversitat pròpia de la pròpia font (líquens, molses, invertebrats, amfibis com

la salamandra, etc.), i la flora vinculada.

Les fonts son també un patrimoni cultural i social, un lloc de pelegrinatge i trobada, així com també punts d'aviuallament de senderistes i usuaris de la natura.

Segons un estudi de Josep Boix, Jordi Torner i Rosa M. Vila publicat al llibre *l'Aigua del Solsonès* (2007), vam censar 650 fonts naturals a tota la comarca, de les quals van fer l'estudi de 46 fonts. A Pinell del Solsonès, hi ha llistades 64 fonts. Una font molt coneguda al municipi és la font del Mugal, igual que la font de la Bauma del Marrà, que es diu així per la seva forma esculpida en forma de marrà. La passejada que farem en el marc del projecte Bassadòria passa per a dues fonts: la font Freda i la font de Sant Climenç.

Font de Sant Climenç

És la font que queda a prop de la Vila Closa de Sant Climenç restaurada ara fa uns quants anys. A la llinda de la font, hi trobem inscrita una data 1847. Avui, és un espai molt ben acondicionat per aplecs, amb barbacoes per coure la carn i taules per seure i menjar còmodament. Destaca la seva arbreda que ens proporciona una frondosa ombra.

Font Freda

Font: Samara Natura

Font de Sant Climenç. Font: Samara Natura

Blada (*Acer opalus*)
Font: Sàmara Natura

Corner (*Amelanchier ovalis*)
Font: wikimedia commons

Avellaner (*Corylus avellana*)
Font: Sàmara Natura

Graèlsia (*Graellsia isabella*) al poble de Prades.
Foto: Ramon Ibanyez

Picot negre (*Dryocopus martius*)
Font: wikimedia commons

Ratpenat de ferradura petit
(*Rhinolophus hipposideros*). Font: David Guixé

ESPAI NATURAL PROTEGIT DE LES OBAGUES DE LA RIERA DE MADRONA

Des del 1985, al municipi de Pinell del Solsonès, hi ha un dels vuit Espais Naturals Protegits-Xarxa Natura 2000 del Solsonès, és el de les Obagues de la riera de Madrona, tot i que durant la ruta no hi passem, fem èmfasi de la importància d'aquesta figura de protecció al territori. L'espai té una extensió de 3.500 hectàrees, aproximadament, i engloba els municipis de Pinell del Solsonès, Olius i Castellar de la Ribera, sent el municipi de Pinell on hi ha més superfície.

Entre turons i petites valls de relleus suaus, l'espai pren rellevància des del punt de vista forestal. En destaquen els boscos de pinassa, hàbitat d'interès comunitari prioritari de conservació a Europa. És un espai dominat gairebé íntegrament per pinedes de pinassa que es troben en un bon estat de conservació i tenen en aquestes obagues una de les seves millors representacions.

El sotabosc està constituït per matoll predominantment de boix (*Buxus sempervirens*) encara que també espècies com el corner (*Amelanchier ovalis*) o l'avellaner (*Corylus avellana*). Sovint apareix barrejat amb roure de fulla petita (*Quercus faginea*) i en ocasions amb alguna altra frondosa, com l'alzina o carrasca (*Quercus ilex subsp. ballota*) o l'auró (*Acer opalus*). Pel que fa la fauna, en aquest indret hi viuen espècies com la fagina (*Martes foina*), la guineu (*Vulpes vulpes*), la geneta (*Genetta genetta*), el gat fer (*Felis silvestris*), el teixó (*Meles meles*), la llebre (*Lepus europaeus*), el ratpenat de ferradura petit (*Rhinolophus hipposideros*), entre molts d'altres. També hi destaquen algunes espècies d'ocells com ara l'astor (*Accipiter gentilis*), l'aligot comú (*Buteo buteo*), l'àguila calçada (*Aquila pennata*) o el picot negre (*Dryocopus martius*). En els darrers anys abunda la presència de cabirols (*Capreolus capreolus*). És remarcable també la presència de la papallona graèlsia (*Graellsia isabellae*).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Territori de Masies. Paisatges, Biodiversitat, i Món Rural al baix Solsonès. L'Arada i GNS. Any 2014
- Territori de Masies. Patrimoni i cultura al sud del Solsonès. L'Arada Creativitat Social. Any 2012
- Camprodon, J.; Guixé, D.; Sazatornil, V. 2018. Manual de caracterización y conservación de los bosques singulares de pino laricio. Centre de la Propietat Forestal (Life+ PINASSA).
- Guixé, D. (coord.). 2008. El medi natural del Solsonès. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2008.
- Bosch, C.; Bota, C. 2020. Guia del recol·lector. Remeis i usos de les nostres plantes i bolets. Viena edicions.
- Amandes, J. 1959. Costumari català. El curs de l'any.
- Plànol elaboració pròpia amb les bases cartogràfiques de l'ICGC.
- Pàgina web de l'Agència Catalana de l'Aigua.
- Mancomunitat d'Abastament d'Aigua del Solsonès. 2007. L'aigua del Solsonès. Diputació de Lleida.

This image shows a single page of white paper with horizontal blue lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, typical of notebook paper or a document template. There are no margins, text, or other markings on the page.

MOU-TE BÉ PEL TERRITORI!

BONES PRÀCTIQUES D'ACCÉS A L'ESPAI NATURAL

1.
**INFORMA'T BÉ SOBRE EL
TERRITORI EN QÜESTIÓ,
LA METEOROLOGIA
PREVISTA I LES
ACTIVITATS QUE ES
FAN AL BOSC I CAMP
OBERT AL WEB DE
TERRITORIDEMASIES.
CAT. [PRÈVIA]**

2.
**SI ETS UN GRUP DE
MÉS DE 10 PERSONES
QUE VOLS FER UNA
CAMINADA I ELS VEÏNS
NO HO SABEN, POSA'T
EN CONTACTE AMB
TERRITORI DE MASIES,
INFORMAREM AL VEÏNAT
[PRÈVIA]**

3.
**SI HEU DE TRAVESSAR
UN PAS AMB VAILET,
DEIXEU-LO TAL I COM
US L'HEU TROBAT.**

4.
**PORTA ELS ANIMALS
DOMÈSTICS LLIGATS.
RESPECTA ELS RAMATS
I EL BESTIAR.**

5.
**EMPORTA'T LA BROSSA
QUE HAGIS GENERAT
AL MEDI NATURAL.
EMPORTA'TTAMBÉ LES
DEIXALLES ORGÀNIQUES.**

BONES PRÀCTIQUES DEL VISITANT

6.
**NO COMPARTEIXIS
LES UBICACIONS A
LES XARXES SOCIALS
DE INDRETS SOBRE
FREQUENTATS O QUE
SIGUIN SUSCEPTIBLES
D'ACABAR-HO SENT.**

7.
**AL BOSC,
NO FACIS FOC!**

8.
**NO LLENCIS LES
BURILLES A TERRA NI
ALTRES RESIDUS QUE
SIGUIN SUSCEPTIBLES
A INICIAR UN INCENDI
FORESTAL.**

9.
**SIGUES SILENCIÓS,
NO CRIDIS: SIGUES TAN
INVISIBLE COM PUGUIS**

10.
**NO ALLIBERIS FAUNA
DOMÈSTICA NI PLANTIS
ESPÈCIES VEGETALS,
PODRIA PROVOCAR
GREUS IMPACTES
A LA FLORA I FAUNA
AUTÒCTONA.**

UN PROJECTE DE:

AMB LA COL·LABORACIÓ DE:

TERRITORI
DE MASIES

Sàmara
COMERCIUM NATURA

Ajuntament
de Pinell

AMB EL SUPORT DE:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

TSAcat

Generalitat
de Catalunya

La venda de proximitat està
regulada i permet identificar
els productes catalans que
són els més frescos i de
més qualitat al nostre
territori. Regula el Decret 20/2012.

Diputació de Lleida

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Centre d'Estudis i d'Innovació de Lleida

BASSADÒRIA

Accions al servei dels espais agroforestals del Solsonès i rodalies